

ЧАСТ ОТ КОЛЕКТИВНА НАХОДКА С БИЛОНОВИ СКИФАТИ, НАМЕРЕНА В КЮСТЕНДИЛ

Владимир Пенчев

През 1961 г., при изкопни работи в Кюстендил, е било намерено глинено гърненце, съдържащо колективна находка с билонови скифати¹. Находката е постъпила в музея в Кюстендил, където е заведена под инвентарен № 584. Първоначално тя е съдържала около 600 монети², част от които са били откраднати от експозицията на музея. Запазените понастоящем 554 екземпляра са подробно описани³ в следния

Неорязана. Диаметър 31 мм.
Фрагментирана.

II фаза, вариант В⁶ – 1 брой

Орязана. Диаметър 22 мм. Тегло 2,80 г.

II фаза, вариант С⁷ – 3 броя

Орязани. Диаметри 20; 21 и 24 мм. Тегла 1,80; 2,10 и 2,50 г.

КАТАЛОГ

МАНУИЛ I КОМНИН (1143 – 1180)

III монетосечене (таблица I) –
общо 12 броя, от които:

I фаза, вариант А⁴ – 2 броя

Неорязани. Диаметри 30 и 31 мм.
Тегла 3,30 и 3,70 г.

I фаза, вариант В⁵ – 4 броя

Неорязани – 3 броя. Диаметри 29;
30 и 31 мм. Тегла 3,30; 4,00 и 4,30 г.

Орязана – 1 брой. Диаметър 25
мм. Тегло 3,40 г.

I фаза, вариантът не може точно да се определи – 1 брой

Таблица 1

Мануил I Комнин
III монетосечене

I фаза

II фаза

II фаза (вариантът не може точно да се определи) – 1 брой

Неорязана. Диаметър 30 мм. Тегло 3,50 г.

IV монетосечене (таблица II) – общо 19 броя, от които:

Вариант А⁸

Вариант А(а) – 1 брой

Орязана. Диаметър 22 мм. Тегло 2,10 г.

Вариант А(с) – 3 броя

Орязани. Диаметри 21; 22 и 24 мм. Тегла: 1,40; 1,90; 2,40 г.

Вариант В⁹

Вариант В(а) – 6 броя

Неорязани – 5 броя. Диаметрите варират между 28–31 мм.

Тегла: 3,20 г – 1 бр.; 3,30 г – 2 бр.; 3,50 г – 1 бр.; 3,60 г – 1 бр.

Орязана – 1 брой. Диаметър 22 мм. Тегло 2,20 г.

Вариант С¹⁰

Вариант С(а) – 4 броя

Неорязани – 2 броя. Диаметри 28 и 30 мм. Тегла: 3,80 и 4,60 г.

Орязани – 2 броя. Диаметри: 21 и 25 мм. Тегла: 2,10 и 2,90 г.

Вариант D¹¹

Вариант D(а) – 2 броя

Неорязани. Диаметри 28 и 29 мм. Тегла 3,60 и 3,90 г.

Вариант D(б) – 3 броя

Неорязана – 1 брой. Диаметър 27 мм. Тегло 3,10 г.

Орязани – 2 броя. Диаметри 20 и 25 мм. Тегла 1,80 и 2,60 г.

АНДРОНИК I КОМНИН (1183 – 1185) (таблица III) – общо 2 броя, от които:

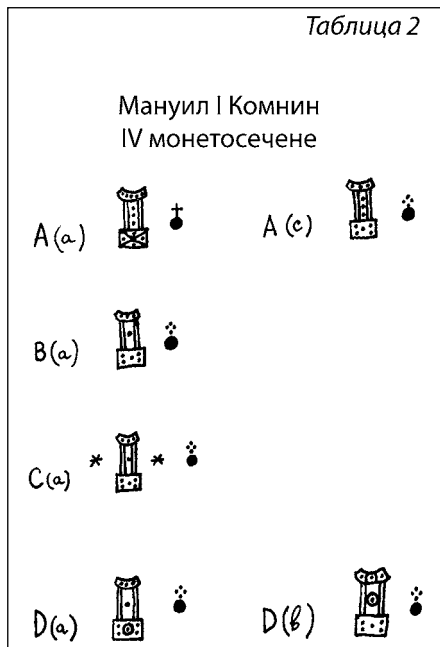
Вариант А¹² (?) (императорският лорос е украсен на гърдите с един вместо с два камъка) – 1 брой

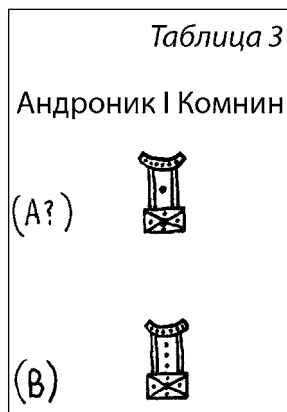
Неорязана. Диаметър 28 мм. Тегло 4,00 г.

Вариант В¹³ – 1 брой

Неорязана. Диаметър 29 мм. Тегло 3,00 г.

Таблица 2

ИСАК II АНГЕЛ (1185 – 1195)
(таблица IV) – общо 154 броя,
от които:

Вариант A¹⁴

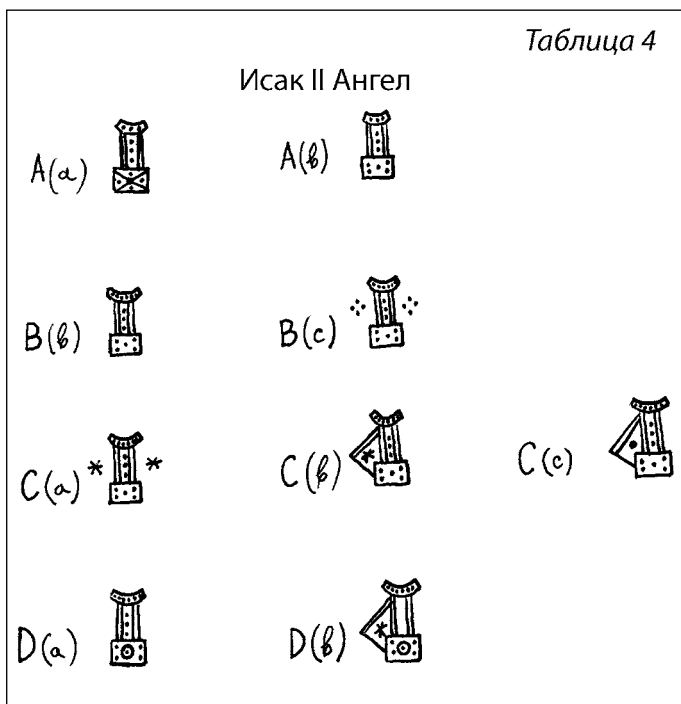
Вариант A(a) – 1 брой

Неорязана. Диаметър 28 мм. Те-
гло 3,40 г.

Вариант A(b)
– 22 броя

Неорязани – 20
броя. Диаметрите ва-
рират между 27–30
мм.

Тегла: 2,50 г.
– 1 бр.; 2,60 г. – 1 бр.;
2,80 г. – 1 бр.; 3,20 г.
– 1 бр.; 3,30 г. – 3 бр.;
3,50 г. – 2 бр.; 3,70 г.
– 2 бр.; 3,80 г. – 1 бр.;
3,90 г. – 1 бр.; 4,00 г.
– 2 бр.; 4,10 г. – 1 бр.;
4,20 г. – 1 бр.; 4,50 г.
– 1 бр.; 4,70 г. – 1 бр.;
5,20 г. – 1 бр.

Орязани – 2 броя. Диаметри – 20 и
23 мм. Тегла 1,90 и 2,90 г.

Вариант B¹⁵

Вариант B(b) – 40 броя

Неорязани – 36 броя. Диаметрите
варират между 25–28 мм.

Тегла: 1,60 г. – 1 бр.; 1,80 г. – 1 бр.;
1,90 г. – 1 бр.; 2,30 г. – 1 бр.; 2,40 г. – 1
бр.; 2,50 г. – 2 бр.; 2,60 г. – 5 бр.; 2,70
г. – 5 бр.; 2,80 г. – 2 бр.; 2,90 г. – 3 бр.;
3,00 г. – 4 бр.; 3,10 г. – 1 бр.; 3,20 г. – 2
бр.; 3,30 г. – 2 бр.; 3,40 г. – 1 бр.; 3,50 г.
– 3 бр.; 4,80 г. – 1 бр.

Орязани – 4 броя. Диаметрите ва-
рират между 20–23 мм.

Тегла: 1,40 г. – 1 бр.; 1,80 г. – 1 бр.;
1,90 г. – 1 бр.; 2,00 г. – 1 бр.

Вариант В(с) – 6 броя

Неорязани – 5 броя. Диаметрите варират между 25–29 мм.

Тегла: 2,30 г. – 1 бр.; 2,50 г. – 1 бр.; 2,60 г. – 1 бр.; 3,10 г. – 1 бр.; 3,30 г. – 1 бр.

Орязана – 1 брой. Диаметър 25 мм. Тегло 3,40 г.

Вариант С¹⁶

Вариант С(а) – 13 броя

Неорязани – 12 броя. Диаметрите варират между 25–31 мм.

Тегла: 2,70 г. – 1 бр.; 2,80 г. – 1 бр.; 3,10 г. – 1 бр.; 3,20 г. – 2 бр.; 3,30 г. – 2 бр.; 3,50 г. – 1 бр.; 3,60 г. – 1 бр.; 3,70 г. – 1 бр.; 4,00 г. – 1 бр.; 4,80 г. – 1 бр.

Орязана – 1 брой. Диаметър 24 мм. Тегло 2,20 г.

Вариант С(б) – 13 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 25–28 мм.

Тегла: 1,70 г. – 1 бр.; 1,80 г. – 1 бр.; 2,70 г. – 2 бр.; 2,80 г. – 1 бр.; 2,90 г. – 1 бр.; 3,00 г. – 1 бр.; 3,20 г. – 1 бр.; 3,50 г. – 1 бр.; 3,70 г. – 1 бр.; 3,80 г. – 1 бр.; 4,50 г. – 1 бр.; 4,60 г. – 1 бр.

Вариант С(с) – 2 броя

Неорязани. Диаметри 25 и 28 мм. Тегла 3,10 и 3,30 г.

Вариант D¹⁷

Вариант D(а) – 16 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 25–29 мм.

Тегла: 2,30 г. – 1 бр.; 2,70 г. – 1 бр.; 2,90 г. – 4 бр.; 3,10 г. – 1 бр.; 3,20 г. – 3

бр.; 3,30 г. – 1 бр.; 3,40 г. – 1 бр.; 3,50 г. – 1 бр.; 3,70 г. – 1 бр.; 3,80 г. – 1 бр.

При един екземпляр скиптърът, който императорът държи с дясната си ръка, е увенчан не с обикновен, а с патриаршески кръст. Диаметърът му е 26 мм, а теглото – 3,80 г.

Вариант D(б) – 4 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 26–28 мм. Тегла 2,60 г. – 1 бр.; 2,70 г. – 1 бр.; 3,00 г. – 1 бр.; 3,80 г. – 1 бр.

Вариант В(б) или С или D (не може точно да се определи) – 37 броя

Неорязани – 35 броя. Диаметрите варират между 24–30 мм.

Тегла: 1,90 г. – 1 бр.; 2,00 г. – 1 бр.; 2,50 г. – 2 бр.; 2,60 г. – 1 бр.; 2,70 г. – 4 бр.; 2,80 г. – 3 бр.; 2,90 г. – 2 бр.; 3,00 г. – 3 бр.; 3,10 г. – 3 бр.; 3,20 г. – 4 бр.; 3,30 г. – 2 бр.; 3,40 г. – 2 бр.; 3,50 г. – 2 бр.; 3,60 г. – 3 бр.; 4,30 г. – 1 бр.; 5,20 г. – 1 бр.

Орязани – 2 броя. Диаметри 20 и 22 мм. Тегла 2,20 и 2,30 г.

АЛЕКСИ III АНГЕЛ¹⁸ (1195 – 1203)

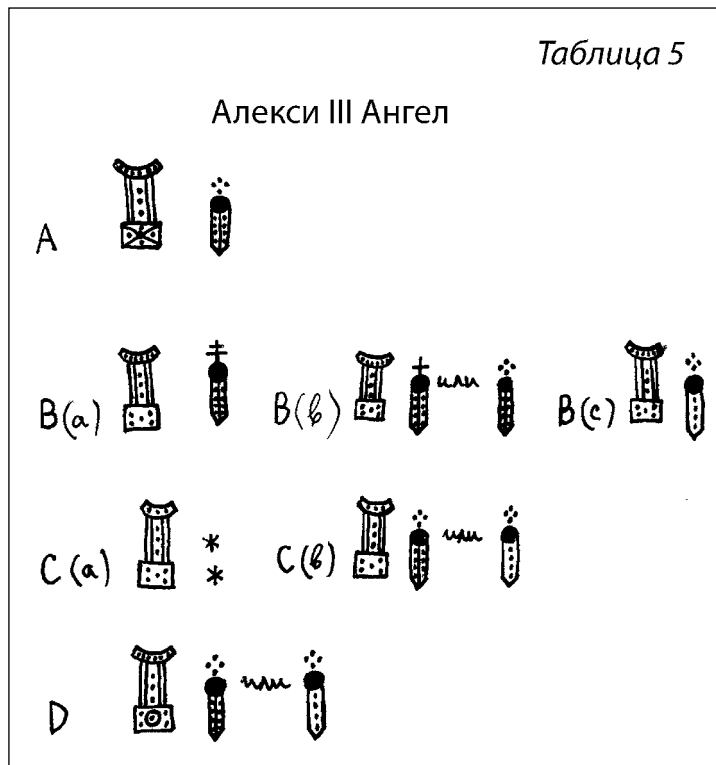
(таблица V) – общо 177 броя, от които:

Вариант А – 30 броя

Неорязани – 19 броя. Диаметрите варират между 26–30 мм.

Тегла: 2,70 г. – 1 бр.; 2,80 г. – 1 бр.; 2,90 г. – 2 бр.; 3,00 г. – 2 бр.; 3,20 г. – 1 бр.; 3,30 г. – 1 бр.; 3,40 г. – 1 бр.; 3,50 г. – 2 бр.; 3,60 г. – 4 бр.; 3,80 г. – 1 бр.; 4,10 г. – 1 бр.; 4,40 г. – 2 бр.

Таблица 5

бр.; 3,20 г. – 1 бр.;
3,40 г. – 3 бр.; 3,50
г. – 2 бр.; 3,60 г. – 2
бр.; 3,70 г. – 1 бр.;
3,80 г. – 1 бр.; 3,90
г. – 1 бр.

Орязани – 2
броя. Диаметри 22
и 23 мм. Тегла 1,70
и 2,10 г.

Вариант В(с)
– 27 броя

Неорязани –
26 броя. Диаметри-
те варират между
24–28 мм.

Тегла: 2,40 г.
– 1 бр.; 2,50 г. – 1
бр.; 2,60 г. – 1 бр.;
2,70 г. – 1 бр.; 2,80
г. – 1 бр.; 2,90 г. – 6
бр.; 3,00 г. – 5 бр.;

3,10 г. – 2 бр.; 3,20 г. – 4 бр.; 3,30 г. – 1
бр.; 3,50 г. – 2 бр.; 3,70 г. – 1 бр.

Орязана – 1 брой. Диаметър 22
мм. Тегло 2,70 г.

Орязани – 11 броя. Диаметрите
варират между 22–28 мм.

Тегла: 1,70 г. – 1бр.; 2,40 г. – 2 бр.;
2,60 г. – 2 бр.; 2,70 г. – 2 бр.; 2,80 г. – 1
бр.; 3,00 г. – 1 бр.; 3,10 г. – 1 бр.; 3,20 г.
– 1 бр.

Вариант В(а) – 5 броя

Неорязани. Диаметрите варират
между 25–30 мм.

Тегла: 2,40 г. – 1 бр.; 2,50 г. – 1 бр.;
3,00 г. – 1 бр.; 3,10 г. – 1 бр.; 3,40 г. – 1 бр.

Вариант В(б) – 21 броя

Неорязани – 19 броя. Диаметрите
варират между 24–28 мм.

Тегла: 2,50 г. – 2 бр.; 2,70 г. – 1 бр.;
2,80 г. – 1 бр.; 2,90 г. – 2 бр.; 3,00 г. – 2

**Вариант В (подвариантът не
може точно да се определи) – 31 броя**

Неорязани – 28 броя. Диаметрите
варират между 24–29 мм.

Тегла: 2,40 г. – 1 бр.; 2,50 г. – 2 бр.;
2,60 г. – 2 бр.; 2,70 г. – 3 бр.; 2,80 г. – 1
бр.; 2,90 г. – 4 бр.; 3,00 г. – 3 бр.; 3,10
г. – 3 бр.; 3,20 г. – 4 бр.; 3,30 г. – 1 бр.;
3,40 г. – 2 бр.; 3,50 г. – 1 бр.; 3,60 г. – 1
бр.

Орязани – 3 броя. Диаметри 22;
23 и 24 мм.

Тегла: 2,00 г. – 2 бр.; 2,40 г. – 1 бр.

Вариант С(а) – 2 броя

Неорязани. Диаметри 26 и 28 мм.
Тегла 2,60 и 2,70 г.

Вариант С(б) – 11 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 24–27 мм.

Тегла: 2,60 г. – 1 бр.; 2,80 г. – 1 бр.; 3,10 г. – 1 бр.; 3,20 г. – 1 бр.; 3,30 г. – 3 бр.; 3,40 г. – 1 бр.; 3,50 г. – 1 бр.; 3,60 г. – 1 бр.; 3,80 г. – 1 бр.

Вариант С (подвариантът не може точно да се определи) – 16 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 23–28 мм.

Тегла: 2,70 г. – 1 бр.; 2,90 г. – 3 бр.; 3,00 г. – 4 бр.; 3,10 г. – 3 бр.; 3,20 г. – 1 бр.; 3,30 г. – 3 бр.; 3,60 г. – 1 бр.

Вариант D – 8 броя

Неорязани – 7 броя. Диаметрите варират между 24–27 мм.

Тегла: 2,60 г. – 1 бр.; 2,70 г. – 2 бр.; 2,80 г. – 1 бр.; 2,90 г. – 1 бр.; 3,00 г. – 1 бр.; 3,30 г. – 1 бр.

Орязана – 1 брой. Диаметър 23 мм. Тегло – 2,20 г.

Вариантът не може точно да се определи – 26 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 25–29 мм.

Тегла: 2,10 г. – 1 бр.; 2,20 г. – 1 бр.; 2,30 г. – 2 бр.; 2,60 г. – 1 бр.; 2,70 г. – 5 бр.; 2,80 г. – 2 бр.; 2,90 г. – 1 бр.; 3,00 г. – 1 бр.; 3,10 г. – 3 бр.; 3,20 г. – 1 бр.; 3,30 г. – 3 бр.; 3,40 г. – 1 бр.; 3,50 г. – 1 бр.; 3,60 г. – 1 бр.; 3,80 г. – 1 бр.; 4,40 г. – 1 бр.

БЪЛГАРСКИ ИМИТАЦИИ, ТИП А¹⁹ – 72 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 21–32 мм.

Тегла: 1,90 г. – 1 бр.; 2,00 г. – 2 бр.; 2,10 г. – 1 бр.; 2,20 г. – 1 бр.; 2,30 г. – 7 бр.; 2,40 г. – 5 бр.; 2,50 г. – 6 бр.; 2,60 г. – 4 бр.; 2,70 г. – 5 бр.; 2,80 г. – 7 бр.; 2,90 г. – 6 бр.; 3,00 г. – 6 бр.; 3,10 г. – 5 бр.; 3,20 г. – 6 бр.; 3,30 г. – 3 бр.; 3,40 г. – 2 бр.; 3,50 г. – 1 бр.; 3,60 г. – 1 бр.; 3,80 г. – 1 бр.; 4,00 г. – 1 бр.; фрагментирана – 1 бр.

БЪЛГАРСКИ ИМИТАЦИИ, ТИП В²⁰ – 22 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 22–27 мм.

Тегла: 1,90 г. – 2 бр.; 2,00 г. – 2 бр.; 2,30 г. – 1 бр.; 2,50 г. – 1 бр.; 2,60 г. – 2 бр.; 2,90 г. – 2 бр.; 3,00 г. – 3 бр.; 3,10 г. – 3 бр.; 3,20 г. – 1 бр.; 3,30 г. – 1 бр.; 3,50 г. – 1 бр.; 3,70 г. – 1 бр.; 3,80 г. – 2 бр.

БЪЛГАРСКИ ИМИТАЦИИ, ТИП С²¹ (таблица VI) – общо 52 броя, от които :

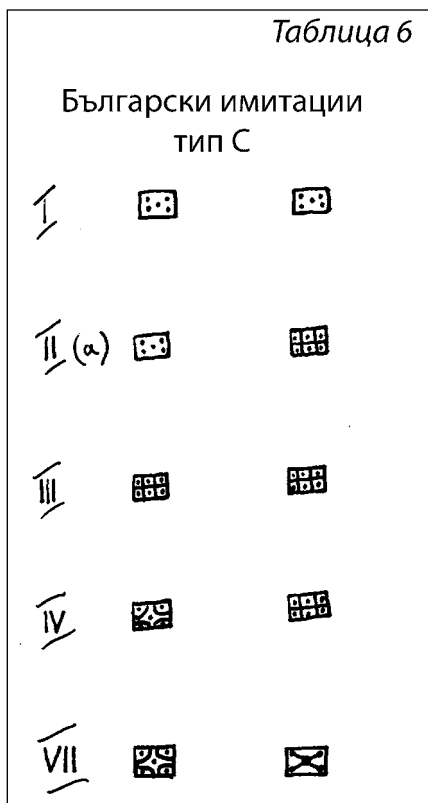
Вариант I – 22 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 22–30 мм.

Тегла: 1,40 г. – 1 бр.; 1,60 г. – 1 бр.; 2,10 г. – 1 бр.; 2,30 г. – 2 бр.; 2,40 г. – 3 бр.; 2,50 г. – 2 бр.; 2,60 г. – 2 бр.; 2,70 г. – 1 бр.; 2,80 г. – 1 бр.; 3,00 г. – 2 бр.; 3,10 г. – 1 бр.; 3,20 г. – 1 бр.; 3,30 г. – 1 бр.; 3,70 г. – 1 бр.; 3,80 г. – 1 бр.; 4,20 г. – 1 бр.

Вариант II (а) – 2 броя

Неорязани. Диаметри 23 и 25 мм.
Тегла 1,80 и 1,90 г.

Вариант III – 5 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 22–26 мм.

Тегла: 1,30 г. – 1 бр.; 2,10 г. – 1 бр.; 2,70 г. – 1 бр.; 3,10 г. – 1бр.; 3,40 г. – 1 бр.

Вариант IV – 1 брой

Неорязана. Диаметър 27 мм. Тегло 1,90 г.

Вариант VII – 1 брой

Неорязана. Диаметър 26 мм. Тегло 1,80 г.

Вариантът не може точно да се определи – 19 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 22–30 мм.

Тегла: 1,40 г. – 1 бр.; 1,50 г. – 1 бр.; 1,60 г. – 1 бр.; 1,80 г. – 1 бр.; 1,90 г. – 1бр.; 2,00 г. – 1 бр.; 2,20 г. – 1 бр.; 2,30 г. – 2 бр.; 2,40 г. – 1 бр.; 2,60 г. – 1 бр.; 2,80 г. – 2 бр.; 3,00 г. – 2 бр.; 3,30 г. – 1 бр.; 3,70 г. – 1 бр.; 3,80 г. – 1 бр.; 5,00 г. – 1 бр.

Вариант с “декоративен стил”

– 2 броя

Неорязани. Диаметри 26 и 27 мм. Тегла 2,70 и 3,30 г.

ЛАТИНСКИ КОНСТАНТИ-НОПОЛСКИ ИМИТАЦИИ, ТИП А (голям модул)²² – 10 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 24–30 мм.

Тегла: 2,00 г. – 1 бр.; 2,60 г. – 2 бр.; 3,10 г. – 1 бр.; 3,20 г. – 1 бр.; 3,30 г. – 1 бр.; 3,40 г. – 2 бр.; 3,60 г. – 1 бр.; 3,70 г. – 1 бр.

ЛАТИНСКИ КОНСТАНТИ-НОПОЛСКИ ИМИТАЦИИ, ТИП А (малък модул)²³ – 33 броя

Неорязани. Диаметрите варират между 19–25 мм.

Тегла: 1,00 г. – 1 бр.; 1,20 г. – 1 бр.; 1,30 г. – 1 бр.; 1,40 г. – 3 бр.; 1,50 г. – 5 бр.; 1,60 г. – 2 бр.; 1,70 г. – 5 бр.; 1,80 г. – 2 бр.; 2,10 г. – 1 бр.; 2,20 г. – 3 бр.; 2,30 г. – 2 бр.; 2,40 г. – 3 бр.; 2,50 г. – 2 бр.; 2,60 г. – 1 бр.; 2,90 г. – 1 бр.

ТЕОДОР I ЛАСКАРИС (1208 – 1222). ПЪРВО НИКЕЙСКО МО-НЕТОСЕЧЕНЕ (голям модул)²⁴ – 1 брой

Неорязана. Диаметър 26 мм. Тегло 2,80 г.

Най-късните монети, влизащи в състава на публикуваната понастоящем находка, несъмнено са малкомодулните латински константинополски имитации от тип А и голямомодулната билонова скифата от първото никейско монетосечене на Теодор I Ласкарис. Смята се, че производството на най-ранните билонови скифати на император Теодор I Ласкарис, тези от неговото първо никейско монетосечене, е започнало скоро след официалната църковна коронация на този владетел, която е била извършена през 1208 г.²⁵ Следователно, укриването на находката, в която се съдържа само един екземпляр от този тип билонови скифати, трябва да е станало сравнително скоро след 1208 г. От друга страна, установено е, че началото на латинското имитационно монетосечене в Константинопол е било поставено не по-рано от 1208 г. и най-вероятно трябва да се търси някъде в периода между 1208–1210 г.²⁶ Установено е също така, че производството на малкомодулните латински имитации, по-точно на тези от малкомодулния латински константинополски тип А, е започнало много скоро след началото на производството на първообразния им голямомодулен латински константинополски тип А²⁷. Най-вероятно това е станало някъде около 1210 г.²⁸ Следователно, укриването на нашата находка, в която има 10 голямомодулни и 33 малкомодулни латински константинополски имитации от тип А, трябва да се търси поне няколко години след 1210 г.

По всяка вероятност, не много време след смъртта на цар Калоян в

1207 г., Велбъжд и прилежащият му регион са били присъединени към владенията на отцепилия се от централната власт в Търново болярин Стрез²⁹. Променливостта и несигурността на политическата ситуация в този регион през въпросния период, е станала причина за укриването и на редица други колективни находки, състоящи се от билонови скифати³⁰. През 1214 г. Стрез е бил убит от сърбите³¹. Не е известно каква е била съдбата на Велбъжд по онова време, но несъмнено в града и в околната му област са царяли несигурност и политическа нестабилност. Най-вероятно някъде около 1215 г. е била укрита и разглежданата тук монетна находка. От същия този период (1214–1215 г.) от Кюстендил произхожда поне още една колективна находка с билонови скифати³². По това време е била укрита и колективната находка с билонови скифати от село Тишаново, Кюстендилско, в чийто състав най-късните монети са също малкомодулни константинополски имитации от тип А³³.

Съставът на разглежданата тук монетна находка показва, че в циркулационната среда в средновековния Велбъжд и през средата на второто десетилетие на XIII в., все още са преобладавали билоновите византийски скифати от втората половина на XII в., най-вече тези на Исак II Ангел (1185–1195) и на Алекси III Ангел (1195–1203). Но вече делът на българските имитации нараства значително и те стават все по-разпространени в местното парично обръщение. От друга страна, явно е, че именно по това време (средата на второто десетилетие

тие на XIII в.) започва все по-масово-то навлизане в циркулация в региона на латинските имитационни монети и най-вече на екземплярите от малкомо-дулния константинополски тип А.

Общата стойност на билоновите скифати, влизащи в публикуваната тук колективна монетна находка от Кюстендил, най-вероятно се е рав-

нявала приблизително на около три златни перпери³⁴. Следователно, това трябва да са били наличните пари в брой на един средно заможен гражданин на Велбъжд от онази епоха, на когото се е наложило спешно да ги укрие в земята, без да е бил след това в състояние да си ги прибере об-ратно.

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Т. Герасимов. Съкровища от монети, намерени в България през 1960 и 1961 г. ИАИ, XXVI, 1963, с. 259.
- ² М. Hendy. Coinage and Money in the Byzantine Empire (1081–1261). Washington, 1969, p. 354–355.
- ³ Изказвам благодарността си на бившия директор на РИМ – Кюстендил, д-р Иля Прокопов за предоставената ми на времето си възможност да проуча и подготвя за публикуване тази находка.
- ⁴ М. Hendy. Op. cit., p. 117, pl. 15, 5–6.
- ⁵ Ibidem, p. 117, pl. 15, 7–9.
- ⁶ Ibidem, p. 118, pl. 15, 11.
- ⁷ Ibidem, p. 118, pl. 15, 12.
- ⁸ Ibidem, p. 118, pl. 16, 1–6.
- ⁹ Ibidem, p. 118, pl. 16, 7–9.
- ¹⁰ Ibidem, p. 119, pl. 16, 10–13.
- ¹¹ Ibidem, p. 119, pl. 16, 14–15; pl. 17, 1–4.
- ¹² Ibidem, p. 133, pl. 18, 13–14.
- ¹³ Ibidem, p. 133, pl. 18, 15–16.
- ¹⁴ Ibidem, p. 144, pl. 20, 9–11.
- ¹⁵ Ibidem, p. 144, pl. 20, 12–13.
- ¹⁶ Ibidem, p. 145, pl. 21, 1–4.
- ¹⁷ Ibidem, p. 145, pl. 21, 5–7.
- ¹⁸ Ibidem, p. 151, pl. 22, 8–12; pl. 23, 1–7.
- ¹⁹ Ibidem, p. 218, pl. 24, 1–9.
- ²⁰ Ibidem, p. 218, pl. 24, 10–14.
- ²¹ Ibidem, p. 218, pl. 24, 15; pl. 25, 1–5.
- ²² Ibidem, p. 191, pl. 25, 6–10.
- ²³ Ibidem, p. 198, pl. 29, 1–3.
- ²⁴ Ibidem, p. 228 – 229, pl. 30, 7–10.
- ²⁵ Ibidem, p. 230.
- ²⁶ Ив. Йорданов. Монети и монетно обръщение в средновековна България (1081–1261). С., 1984, с. 62.
- ²⁷ Пак там, с. 63–65.

- ²⁸ Пак там, с. 65.
- ²⁹ Д. Ангелов. Средновековният Велбъжд. Сб. Кюстендил и Кюстендилско. С., 1973, с. 77.
- ³⁰ Виж например – В. Пенчев. Колективна находка с билонови скифати от XII – първото десетилетие на XIII в. от Кюстендилско. Известия на НИМ, XV, 2005, с. 122–135.
- ³¹ История на България, том III, С., 1982, с. 150.
- ³² В. Пенчев. Колективна находка от билонови скифати, намерена в развалините на римската крепост в Кюстендил. Известия на НИМ, XVII, 2006, с. 49–61.
- ³³ И. Прокопов. Монетно съкровище от с. Тишаново, Кюстендилски окръг. Нумизматика, 1, 1981, с. 32.
- ³⁴ За стойността на билоновите скифати в началото на XIII в. виж – В. Пенчев. Колективна находка от билонови скифати от XII – началото на XIII в., намерена в с. Лиляч, Кюстендилско. Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, I, 2004, с. 103.

PART OF A HOARD OF BILLON SCYPHATES FROM KIUSTENDIL

Vladimir Penchev

Summary

The paper concerns a hoard of ca. 600 billon scyphates, accidentally found in 1961, during construction works in Kiustendil. At present, only 584 coins have survived, they are housed by the museum in Kiustendil. The scyphates are attributed as follows:

Manuel I Comnenos, 3rd mintage, 12 pieces
Manuel I Comnenos, 4th mintage, 19 pieces
Andronicos I Comnenos, 2 pieces
Isaac II Angelos, 154 pieces
Alexios III Angelos, 177 pieces
Bulgarian imitations, type A, 72 pieces
Bulgarian imitations, type B, 22 pieces
Bulgarian imitations, type C, 52 pieces
Latin Constantinople coinage imitations, type A (large-size), 10 pieces
Latin Constantinople coinage imitations, type A (small-size), 33 pieces
Theodore I Lascaris; first Necean mintage (large-size), 1 piece

The hoard was hidden underground most probably some time around 1215; the occurrence may be connected with the changeable and uncertain political situation in the region of Velbazhd in that period.